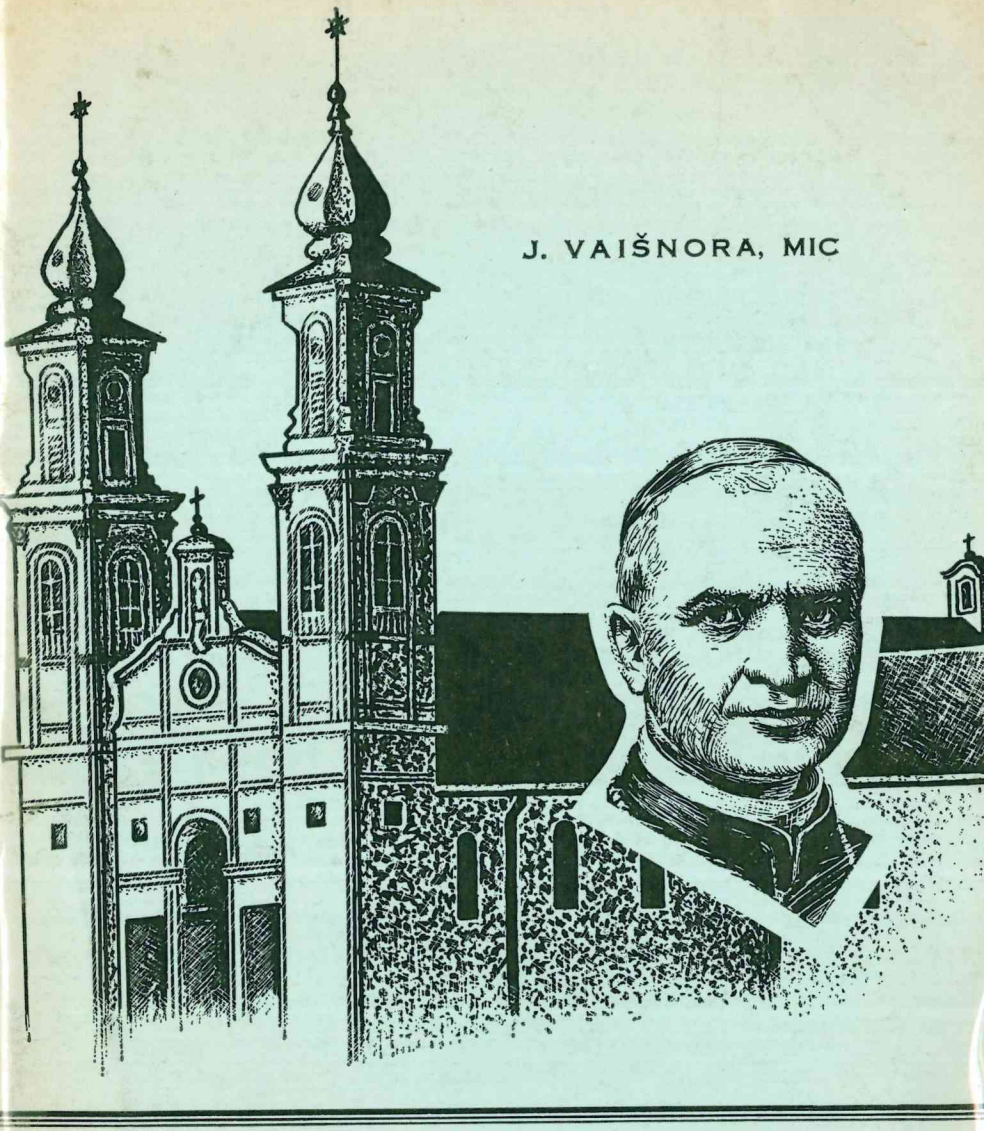

J. VAIŠNORA, MIC

MAČIAU DIEVO TARNĄ

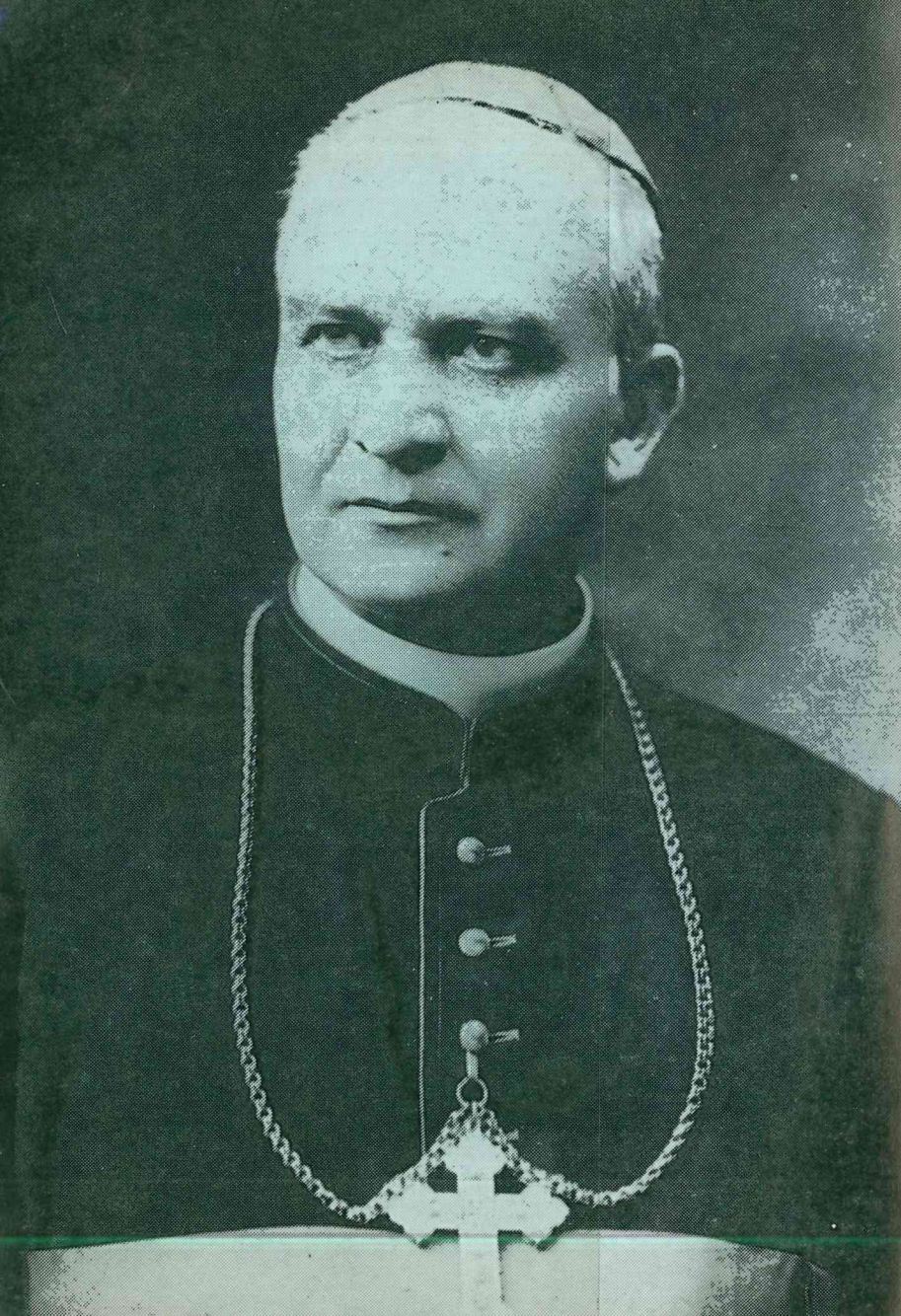

J. VAIŠNORA, MIC

MAČIAU DIEVO TARNĄ

MANO PAŽINTIS SU DIEVO TARNU
ARKIVYSKUPU JURGIU MATULAIČIU

CHICAGO, 1962

Ca 8842

Ex parte Congregationis nihil obstat
Romae, die 29 Aprilis 1962

P. Stanislaus Škutans, M.I.C.
Superior Generalis Congr. CC. RR. Marianor.

IMPRIMI POTEST

Sac. Joannes Stankevičius
Censor deputatus

IMPRIMATUR

Albertus G. Cardinalis Meyer, S.T.D., S.S.L.
Archiepiscopus Chicagiensis

Chicagiae, die 14 Junii, 1962 a.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO BIBLIOTEKA
Inv. Nr. A 7104
Col Rel

Išleido Tėvai Marijonai

Viršelį piešė kun. J. Petraitis, MIC
Tiražas 3.000 egz.

Spausdino "Draugo" spaustuvė, 1962 m.
4545 W. 63rd St.
Chicago 29, Ill.

IŠ TĖVO PASAKOJIMŲ

Apie Matulaitį esu girdėjęs daug anksčiau, negu jį asmeniškai pažinau. Mano tėvelis, ilgais žiemos vakarais ką nors drožinėdamas, dirbdamas, mėgdavo pasakoti savo jaunystės atsiminimus, išgyvenimus, įvykius. Su dideliu malonumu jis pasakodavo apie jaunystėje pažintus asmenis, kurie paskui "išėjo į žmones". Tarp tokių buvo Matulaičių Jurgutis.

Mano tėvas, jaunas berniokas tarnavo Luginės kaime pas stambų ūkininką. Matulaičių kaimyną, Oriną*), piemenuku. Tai galėjo būti 1887-1888 metais, kai Jurgis Matulaitis dėl kojos skausmų, pertraukęs mokslą, kelis metus buvo namieje. Šiek tiek apgydęs kojos žaizdą (kaulo džiova), kada jau nereikėdavo ramščiuotis kūjokais, dirbo visus sunkius ūkio darbus, brolio valdomame stambiame 64 margų ūkyje.

Pavasarį ir rudenį daugiausia ardavo medine žagre, traukiama jaučių. Jaučiai eina pamažu, iš vagos nesimėto, tad ir šlubam Jurgiui, nors tenka sunkiai ant rankų nešti medinė žagrė, bet nereikia skubėti.

Medinės žagrės noragai geležiniai, dažnai atšimpa, reikalingi smailinti. Orinas turėjo savo reikalams

---

*) Orinas, kilęs iš vokiečių bajoro Horn, davusio pradžią Luginės kaimui, kuris vietos kalboje visuomet liko Orinų kaimas; 1744 m. Vilniaus vyskupijos sinodo aktuose šis kaimas, tada Vilkaviškio parap., užrašytas tik Horyn. Gi Orino pavardės evoliucija labai aiški: Horn, Horyn, Oryn, Orinas.

kalvę. Primityviai buvo įrengta, su dumplėmis, ranka dumiamomis, žaizdru, priekalu ir keliais geležiniais kūjais. Ūkio geležiniams padargams užtenka ir tokios. Ja naudodavosi ne tik pats Orinas, bet leisdavo pasinaudoti ir kaimynams. Apypietės metu, kai pailsi darbininkai ir darbo gyvuliai, Jurgutis, pasivėręs ant pančio geležinius žagrės noragus, ateidavo į Orino kalvę jų smailinti, aštrinti. Susirasdavo mano tėvą, piemenuką, ir prašydavo padumti, o pats imdavosi kūjo ir noragai pasmailinti. Už darbą piemenukui atsilygindavo obuoliais, kurių atnešdavo žiemą - vasarą dėvimų kailinukų kišenėse.

Mano tėvas, ganydamas netoliese gyvulius, kartais nubėgdavo pas arianti Matulaituką pasikalbėti. Matydavo, kaip jis ardamas ant vienos žagrės rankenos turėdavo rožinį — reiškia dirbdamas melsdavosi. Sustojus jaučiams atsikvėpti, ne kartą iš kišeniaus išsitraukdavęs kokią knygelę ir skaitydavęs. Tas mano tėvui darė didelio įspūdžio: Matulaičių "bernas" mokytas!

Šituos savo vaikystės įspūdžius apie J. Matulaitį mano tėvas 1916 - 1917 metais pasakojo mums vaikams baigdamas, kad tasai Matulaitukas, daug vargo namieje patyręs, vėliau baigė mokslus, tapo "akademiku", ir kunigu, esančiu kaž kur Lenkijoje.

Čia reikia paaiškinti, kad kaimo žmonių supratimu kunigas Akademikas yr kažkoks nepaprastas asmuo, tarsi magikas ar stebukladaris. Akademijoje išmokstą ypatingų mokslų ir žinąs tokių dalykų, kokių kiti, paprasti kunigai, nežiną. Marijampolės parapijoje mano vaikystės laikais dar buvo pilna pasakojimų apie kito "akademiko" marijono Jurgio Česnos "stebuklus": jis mokėjęs vandeniu kambarį užleisti, į už-

pečkį numestą jaunosios žiedą surasti kitame kambaryje kieno nors kišenėje ir panašiai. Kun. Jurgis Česna, 1865 - 1893 marijonų generolas, kilęs iš tos pat parapijos Vaitiškių kaimo, baigęs Varšuvos Dvasinę Akademiją, buvo linksmo būdo, mėgdavo lankytis vestuvėse ir susirinkusius palinksminti įvairiais "fokusais", kas žmonių buvo priskiriama jo ypatingam išsimokslinimui akademijoje.

Todėl kai ir Jurgį Matulaitį žmonės vadino "akademiku", pabrėždavo jo nepaprastą, neeilinį mokytumą.

MARIJONAI GRĮŽTA Į MARIJAMPOLĘ

Turėjau vos šešeris metus, kai motina nusivedė mane į paskutinio baltojo tėvelio, marijonų generolo ir Marijampolės parapijos klebono kun. Vincento Senkaus (žmonės kitaip jo nevadindavo, kaip Senkeliu) šermenis. Jis mirė 1911 metais balandžio mėnesio 10 dieną. Tai buvo Didžiosios Savaitės Pirmadienis.

Verbų sekmadienį, žmonės, nematydami bažnyčioje Senkelio, susirūpino, sunerimo ir sužinojo, kad jis mirtinai serga. Dar šeštadienį prieš Verbas, visą vakarą klausęs išpažinčių, Verbų sekmadienį liko širdies smūgio ištiktas. Sužinojęs, kad bažnyčioje yra daug žmonių, norinčių prieiti išpažinties, tik tiek pasakė: "O aš jau nebepajėgiu. Man reikia rengtis amžinybėn."

Vos pasklidus žiniai, kad miręs, žmonių minios plaukė į Marijampolę. Pašarvotas buvo vienuolyno "gastinyčioje" — dideliame svečių kambaryje, prie įėjimo dešinėje pusėje. Prie velionio karsto buvo didžiausia spūstis: kiekvienas norėjo prieiti prie karsto

ir paskutinį kartą mylimam dvasios tėvui pabučiuoti ranką. Negalinti arčiau prieiti, motina pakėlė mane ant rankų ir tik iš tolo galėjau pamatyti mirusiojo veidą. Man atrodė, kad jis šypsosi. O žmonės ne ašarojo, o tiesiog balsu raudojo.

Sekančią dieną (tai buvo 1911 metų balandžio 12 dieną — Didysis Trečiadienis) laidotuvėms tėvai vieni išvyko į Marijampolę, vaikai likome namyje. Grįžę iš laidotuvių tėvai dalinosi įspūdžiais, pasakojo apie laidotuvių eigą, žmonių minias, kunigų pamokslus. Ypačiai visiems dėmesin krito kun. Pijaus Andziulio pamokslo, pasakyto prie duobės, žodžiai: "Neverkite: užkasame į žemę grūdą, iš kurio kada nors išaugs gražus medis, kuriuo gėrėsitės ir džiaugsitės". Šitie žodžiai žmonėms giliai krito atmintin, nors tada jų prasmės nesuprato. O pamokslininkas, kurs pats generolo Senkaus 1910 metais sausio 10 dieną buvo priimtas į atnaujintą ir reformuotą Marijonų Vienuoliją, turėjo mintyje vienuolijos atgimimą, nors tada aiškiai to pasakyti negalėjo. Tik kai marijonai 1917 metais grįžo į Marijampolę, anie kun. P. Andziulio pranašiški žodžiai paaiškėjo.

Kun. V. Senkus buvo palaidotas bažnyčios užpakalyje, prie šventoriaus tvoros. Kai prieš mirtį kunigai pasiteiravo, kur po mirties norėtų būti palaidotas, atsakė: "Užkaskite mane kur patvoryje. Geresnės vietos nesu vertas — permažai Dievą mylėjau".*

*) Marijonai, nuo pat įsikūrimo Marijampolėje, savo mirusius laidojo įvairiose šventoriaus vietose, tačiau kapo nepalikdavo — vietą su žeme sulygindavo. Dėl to giminės kartais pykdavo, kad negali rasti vietos, kur giminaitis palaidotas. Tik po 1864 m. mirusieji marijonai šventoriaus pakraštyje turėjo kiekvienas savo kapą su kukliu paminklu. Čia buvo palaidoti buv. generolai: Jurgis Naruševičius, Romanas Vilčinskis, Jurgis Čės-

Vokiečiams okupavus Lietuvą (1915 m.), sutrūko caro valdžios pančiai ir atnaujintos Marijonų Vienuolijos nariai galėjo spiestis į Marijampolės vienuolyną. Seinų vyskupas Antanas Karosas 1917 metų rudenį paskyrė kun. Vincentą Dvaranauską Marijampolės klebonu, o kun. Justiną Novicką vikaru. Abu jau buvo marijonai, atlikę noviciatą Šveicarijos Friburge (1911 m.). Iki tol buvęs Marijampolės klebonu Motiejus Brazauskas, pasaulinis kunigas, buvo iškeltas kitur.

Vieną 1917 metų sekmadienį kun. Brazauskas iš sakyklos žmonėms pranešė, kad netrukus į Marijampolę atvyksią marijonai ir perimsią parapiją. Žmonių džiaugsmas buvo neapsakomas. Apie tai visi tik ir kalbėjo, nekantriai laukdami tų marijonų pasirodymo: kas jie? kiek jų yra? Tai vis dar paslaptis, nes klebonas Brazauskas plačiau nepaaiškino ir klausiamas atsakydavo: kai atvyks, patys pamatysite.

Ir štai vieną sekmadienį po sumos įlipa į sakyklą dar nesenas, asketiškos išvaizdos, aukštas, plonas kunigas ir, pasisveikinęs su klausytojais, pasisako esąs Senkelio įpėdinis — marijonas ir parapijos klebonas. Gerai prisimenu tą pirmąjį kun. V. Dvaranausko pamokslą. Tada jis daugiau verkė negu kalbėjo. Prašė žmonių priimti su tokia meile, kokią turėjo buvusiems marijonams, pasižadėjo palaikyti marijonų tradicijas bažnyčioje ir parapijoje. Žmonės

---

na; kunigai: Motiejus Daukša, Tomas Gegužinskis, Motiejus Gilius, Andrius Juraitis, Jonas Lakickas, Elizejus Miliauskas, Kazimieras Pėstininkas, Simanas Šalaševičius, Petras Vitkauskas, Vincas Žieminskas, Jonas Žilinskas. Kun. V. Senkaus kapas ir vėliau ant jo pastatytas paminklas užbaigę eilę senųjų marijonų. Atnaujintos vienuolijos nariai Marijampolėje buvo laidojama ant parapijos kapų atskiroje vietoje.

klausydami džiaugsmu nesitvėrė: vėl turime marijonus — visų buvo viena mintis.

Pasibaigus pamaldoms, visiems buvo įdomu pamatyti iš arčiau, kaip atrodo tas naujasis marijonas ir klebonas. Stambūs ir drąsesnieji parapijos ūkininkai, sustoję prie tako, lūkuriavo iš bažnyčios grįžtančio kun. Dvaranausko. Ir koks buvo visų nusivylimas, kai pamatė jį be balto marijonų rūbo, paprasta pasaulinių kunigų sutana dėvintį. Drąsesnieji neiškentė, prisiartinę ėmė šaukti, kad čia ne marijonai, o kažkokie apgavikai, nes neturį marijonų rūbo. "Mums šitokių marijonų nereikia, važiuokite, iš kur atvykote" — reikalavo.

Taigi pirmas kun. V. Dvaranausko kontaktas su parapijiečiais buvo gana nemalonus. Suprantama žmonių reakcija: pripratę per tiek daug metų matyti marijonus baltuose rūbuose, dabar to išorinio ženklo nėra, tad ir kyla abejonė, reakcija — kas čia per marijonai. Kun. Dvaranauskas sekantį sekmadienį pašventė ištisą pamokslą aiškindamas žmonėms, kas sudaro vienuolio esmę. "Nors rūbai juodi, bet mūsų širdys baltos, tad esame tokie pat vienuoliai, kaip ir baltieji tėveliai" — baigė savo pamokslą.

Žmonės pamažu nurimo, juoba, kad 1918 metais kovo mėnesio viduryje į Marijampolę atvyko kun. Jurgis Matulaitis, kurį marijampoliečiai pažinojo iš anksčiau, kad ir iš retų jo pasirodymų Marijampolės bažnyčioje, kai jis atostogų metu, gyvendamas arba vienuolyne, arba pas savo brolį Vladą Tarpučių kaime, gražius sakęs pamokslus, kurie giliai įsmigo į žmonių širdis ir protus. Kai kuriuos jo pamokslus, pasakytus gražia, vaizdžia kalba, žmonės mokėjo beveik atmintinai. Tad J. Matulaitis buvo kažkaip

savas, jau pažįstamas, juo labiau, kad patyrė jį esant ne tik "akademiką", bet ir marijonų generolą. "Jenerolo" (kaip žmonės tardavo) poaukštis buvo rišamas su garbingais ir visų mylimais Marijampolės klebonais: seniau su kun. Jurgiu Česna (iki 1893 m.), o paskui su kun. Vincentu Senkum (iki 1911 m.).

"Jenerolas" J. Matulaitis tuoj pasirodė esąs antrasai Senkelis: švelnus, meilus su žmonėmis; bažnyčioje toks pats uolumas: išpažinčių klauso visą dieną (kas tik turi kantrybės, gali pas jį prieiti), pamokslai gražūs, suprantami. Ko daugiau bereikia? Nors rūbas ir juodas, bet širdis baltojo Senkelio — tas žmonėms svarbiausia.

STOJU Į MATULAIČIO VIENUOLIJĄ

Nors girdėjau tėvą su entuziazmu kalbant apie J. Matulaitį, jo gražius pamokslus, jo pamokymus per išpažintį, bet buvau per mažas (tada turėjau 13 metų), kad pažinčiau J. Matulaitį arčiau. Netrukus tačiau atsirado netikėta proga su juo asmeniškai susitikti ir tai dėl keistai susidėjusių aplinkybių.

Buvau baigęs pradžios mokyklą, labai norėjau mokytis toliau, bet nebuvo jokios vilties. Tėvai mažažemiai, po karo viskas sunaikinta, reikia atsistatyti, pinigų nėra net būtiniausiems reikalams, o ką jau kalbėti apie vaikų į mokslą leidimą. Skaitinėjau kur sugriebdamas kokią knygą, ypač mokyklos vadovėlį, bet rimtesnio pasirengimo tolimesniam mokslui nebuvo.

Vieną gražią 1918 metų vasaros dieną (rodos tai buvo šeštadienis) tėvas išsirengė aplankyti savo tetą Plečkaitienę Mikulių kaime, Šunskų parapijoje.

Nusivedė ir mane. Tėvas giminėms ėmė pasakoti apie mane, kad esą vaikas norėtų mokytis, bet nėsą lėšų, knygos brangios ir pan. Tada Plečkaičiams atėjo mintis pasikviesti kaimyną, tėviškėje atostogaujantį to pat kaimo Vilkaičių kliediką Antaną, gal jis ką gero patars. Klierikas, pasikalbėjęs su tėvu, patarė jam atiduoti mane į marijonų vienuolyną, kur priimami kandidatai į vienuolius kunigus, ir marijonai išleisią savo lėšomis mane į mokslus. Vilkaičio pokalbio su mano tėvu negirdėjau, tik prie vaišių stalo paaiškėjo mano "kailio pardavimas". Tėvas entuziaštikai pasakojo apie klieriko patarimą ir ateities galimybes. Kad mane priimsią, nėra abejonės, nes jam marijonų generolas esąs pažįstamas dar iš vaikystės dienų. Taigi sekantį sekmadienį jau ves mane į vienuolyną.

Šis sprendimas mane trenkte pritrenkė. Ne tai, kad būtų neviliojus galimybė mokytis, bet baisiausia buvo tai, kad reikės palikti namus, šeimą, mažą sesutę, kurią mudu du berniukai labai mylėjome, tėvus — žodžiu, užsidaryti lyg į kokį kalėjimą, kokiu aš įsivaizdavau vienuolyną.

Grįžtant su tėvu namo, teko eiti per Šunskagirę. Buvo laikas, kada miške jau buvo išsirpusios žemuogės. Užėjome jų visą plotą. Tėvas jas rinko, valgė ir ragino mane rinkti. Bet aš per ašaras nemačiau nieko. Sekiau paskui mane "pardavusį" tėvą, lyg nuskriaustas šunelis.

Grįžus namo, kai tėvas su džiaugsmu kalbėjo apie mano ateitį, o motina įžiūrėjo tame savo svajonės išsipildymą — kada nors pamatyti ir sulaukti sūnų kunigu, man niekas nebuvo miela: negalėjau valgyti, nė sekančią naktį miegoti. Namai, šeima pa-

sidarė dar brangesni. Atsimenu, kad apsikabinęs šunelį, su kuriuo mes vaikai taip mėgdavome žaisti ir įsikinkę į sesers vežimėlį su juo bėginėti, gailiai pravirkau, nes ir jį štai reikės palikti.

Sekančią dieną (tai buvo sekmadienis) tėvai mane, atsispyrusį lyg ožį, veda į Marijampolę. Per sumą bažnyčioje meldžiausi ir prašiau Dievo, kad tik mane nepriimtų į tą vienuolyną. Po pamaldų tėvas ties vienuolyno durimis palaukė iš bažnyčios grįžtančio kun. J. Matulaičio. Pabučiavęs jam ranką, tiesiog sako "Atvedžiau vaiką į vienuolyną. Girdėjau, kad tokius priimate. Jis nori mokytis, gal galėsite jį priimti, nes mes neįstengiame į mokslus leisti" Pastebėjau, kad tėvas kalba su Matulaičiu, kaip seni pažįstami, nors su diele pagarba marijonų generolui.

J. Matulaitis uždėjo ranką man ant galvos, truputį pakėlė ją aukštyn ir pažvelgė man tiesiai į akis. To žvilgsnio aš neužmiršiu kol gyvas. Rodos, kad jo akys, tokios švelnios ir malonios įsiskverbė į mano sielos gelmes, kažkokia šiluma pakuteno mano širdį. Dingo baimė ir netikrumas. Tai buvo ŠVENTOJO žvilgsnis. Kažin, ar negalima būtų tą žvilgsnį palyginti su Kristaus žvilgsniu, kada Jis pažvelgė į jaunuolį, klausiantį ką daryti, kad būtų tobulas! Tame žvilgsnyje buvo lyg pakvietimas: "Sek manim". Ir aš tada būčiau ėjęs paskui jį kad ir į pasaulio kraštą.

Tuo tarpu Matulaitis pakvietė tėvą užeiti į kambarį pasikalbėti. Įsivedė į ilgą vienuolyno koridorių, o iš ten į vieną paprastą vienuolišką kambarėlį, kuriame buvo tik lova, stalas, pora kėdžių. Pasisodinęs tėvą ant kėdės, kitoje pats sėdėdamas, liepė man sėstis ant lovos, bet aš neišdrįsau ir likau stovįs. Kun. Matulaitis ėmė manęs klausinėti, kiek man metų, ko

mokiausi, ką mėgstu, ką esu skaitęs. Atsakinėjau drąsiai, paskatintas nuolatinės Matulaičio šypsenos, kuri nedingo jo veide. Dabar jau viduje kartojau: kad tik priimtų... Pagaliau Matulaičio sprendimas: "Vaikas dar jaunas, paruoškite jį į gimnaziją. Kai išlaikys į gimnaziją, tada mes priimsime ir leisime mokytis toliau".

Atsisveikinus, Matulaičio palydėti iki vienuolyno durų, išėjome. Nežinau, ką tėvas galvojo, o man buvo baisiai liūdna, kad reikėjo skirtis su kun. J. Matulaičiu ir negalėjau su juo tuoj pat pasilikti. Jei vykdamas į Marijampolę, tą dieną braukiau ašarą, kad reikia palikti namai, dabar, grįždamas verkšlenau, kad priėmimas į vienuolyną atidėtas.

Toks buvo stiprus įspūdis, kurį man padarė kun. Jurgio Matulaičio asmenybė jau iš pirmojo su juo susitikimo.

Dabar aš suprantu, kodėl J. Matulaitis trumpu laiku surado tiek daug gerų kandidatų į jo atnaujintą Marijonų vienuoliją (1909 m. 3 marijonai — 1927 m. 319). Man rodos, kad jam užteko numatytam kandidatui pažvelgti giliai į akis, pasiekti tuo žvilgsniu sielos gelmes, dar pasakyti: "Ateik pas mus" — ir tas įsijungia į marijonų eiles.

PATRAUKĖ ŠIRDĮ

Nuo to lemtingo susitikimo su kun. J. Matulaičiu, atsirado nepaprastas noras jį dažniau bent iš tolo pamatyti. Kažkokia jėga traukte traukė prie jo.

Todėl sekmadieniais būtinai išsiveržd avau į bažnyčią. Keletą kartų pas jį buvau išpažinties. Paprastai vaikams išpažintis yra baisi. Ne dėl nuodėmių

sunkumo, o daugiausiai dėl suaugusių pagąsdinimo: ot, gausi nuo kunigo, uždos atgailą kryžimi gulėti bažnyčioje ir pan. Bet pas kun. J. Matulaitį mielai, be baimės eidavau išpažinties. Jis maloniai prakalbindavo, pamokydavo, vaiko sielą suprasdavo. Po tokios išpažinties būdavo kažkaip sieloje gera, šviesu. Rodos visas pasaulis kažkaip gražesnis. Iš džiaugsmo grįžęs iš bažnyčios dainuodavau visa gerkle, daugiausia Maironio eilėraščių žodžiais.

Kas sekmadienis kun. J. Matulaitis sakydavo po sumos pamokslą. Prieš jį jis sėdėdavo klausykloje netoli šv. Antano altoriaus. Atėjus laikui lipti į sakyklą, eidavo per bažnyčią tiesiai iš klausyklos, pakeliui pakeisdamas tos pačios stulos spalvą iš violetinės balta ar žalia. Pasistengdavau bažnyčioje atsistoti netoli kun. J. Matulaičio klausyklos prie tako, kada jis eis į sakyklą: gal vėl pažvelgs į mane, ar bent aš pamatysiu tas nepaprastas akis, pagausiu — jo žavintį žvilgsnį, nuo kurio taip saldu darosi ant širdies.

Man tada kun. J. Matulaitis atrodė nepaprastai gražus: veidas platus, kakta aukšta, kiek žilstelėjęs, nosis stamboka, plati, lūpos gražiai sudėtos, atrodė truputį besišypsąs. Eidavo per bažnyčią (vedamas per žmonių minią "šveicoriaus") lėtu sunkiu žingsniu, akis žemyn nuleidęs, tik retkarčiais pakeldamas blakstienas ir vėl greitai jas nuleisdamas, taip kad pagauti žvilgsnį buvo nelengva. Užtat sakykloje buvo galima į jį žiūrėti be paliovos.

Pamokslą sakant, balsas žemokas, skambus, kalba lėtokai taip kad girdėti kiekvienas žodis bet kurioje didžiulės bažnyčios vietoje. Pamokslo turinys suprantamas net vaikui. Ir todėl ne kartą, dėme-

singai išklausęs kun. J. Matulaičio pamokslo, perpasakodavau jį tėvams, jei kuris jų nebuvo bažnyčioje.

MARIJAMPOLĖ BE MATULAIČIO

1918 metų gale Marijampolę sukrėtė žinia: nebetenka kun. J. Matulaičio, kuris paskirtas Vilniaus vyskupu. O Matulaitis jau buvo užkariavęs marijampoliečių širdis. Jo veikla ne tik bažnyčioje, bet ir katalikiškoje visuomenėje, įvairiose katal. organizacijose, buvo tiek sėkminga, jog rodėsi be jo jokiu būdu negalima apsieiti. Todėl išvykimas iš Marijampolės buvo visų pajustas ir apgailėtas. Ramintasi ir lyg didžiuotasi tuo, kad marijampoliškis tapo sostinės vyskupu. Marijonai žmonėms aiškino, kad Vilniaus vyskupas ir toliau pasilieka marijonų generolu, kad jo vyskupavimas Vilniuje yra labai sunkus ir ragindavo žmones už "savo vyskupėlį" pasimelsti.

Sūduvos liaudis apie tolimą Vilnių žinojo tris dalykus: Geležinio Vilko (miesto įkūrimo) legendą, šv. Kazimiero kapą ir Aušros Vartus. Nedaugelis yra buvę Vilniuje, bet visų mintys ten krypo, kur "mūsų" vyskupas. O žinių apie jį buvo mažai: netrukus Vilnius buvo atkirstas nuo Lietuvos ir buvo žinoma tik tiek, kad vyskupas yra gyvas.

KELIAS Į VIENUOLYNĄ

Nors kun. J. Matulaitis apleido Marijampolės marijonų vienuolyną, bet mintis įsijungti į jo vadovaujamą šeimą mane neapleido ir toliau. Tėvai pripratė Baraginės pradžios mokyklos mokytoją M.,

kad tas mane paruoštų įstoti į gimnaziją. Per ištisus 1919 metus kas savaitę porą kartų vaikščiojau pas mokytoją, kuris labai rūpestingai rengė mane gimnazijai. Namieje padėdavau tėvams ūkio darbus dirbti, žiemą su tėvu važiuodavau į mišką statybos medžiagos gabentis, tad pamokoms laiko nedaug likdavo.

1920 metų pavasarį mokytojas M. pranešė, kad aš galįs stoti į III gimnazijos klasę. Man buvo nuostabu, kad mokytojas, kuris pasirodė buvęs kairiųjų pažiūrų, mane labai rūpestingai mokė rusų kalbos ir visai nemokė lotyniškai. Jo intencija paaiškėjo tik tada, kai 1920 m. pavasrį liepė paduoti prašymą į Marijampolės Realinę gimnaziją. Man pareiškus, kad aš noriu stoti į valstybinę (vėliau pavadintą Rygiškių Jono), mokytojas atsakė, jog be lotynų kalbos tai neįmanoma (lotynų kalba ten buvo dėstoma nuo II klasės). Teko kreiptis į gimnazijos kapelioną kun. V. Borisevičių, kuris paaiškino, kad galiu būti priimtas ir be lotynų kalbos, kurios egzaminus reikės išlaikyti mokslo metų gale.

Tad, išlaikęs į III klasę (be lotynų kalbos), vėl kreipiausi į marijonų vienuolyną, norėdamas įstoti. Tada kun. J. Totoraitis, išklausęs mano noro, patarė išeiti bent 4 klases, tada būsiu tikrai priimtas. Kai baigiau 4 klases, patarė baigti visą gimnaziją, ką padariau 1926 metų pavasarį ir į vienuoliją įstojau 1926 metais, rugpiūčio mėnesio 1 dieną. J. Matulaičio žvilgsnis ir be žodžių pakvietimas "Sek manim", lydėjo mane visą laiką. Man stojant į vienuolyną, J. Matulaitis buvo Lietuvoje Apaštališkojo Vizitatoriaus pareigose ir dažnai lankydavosi Marijampolėje, kur vėl teko susitikti.

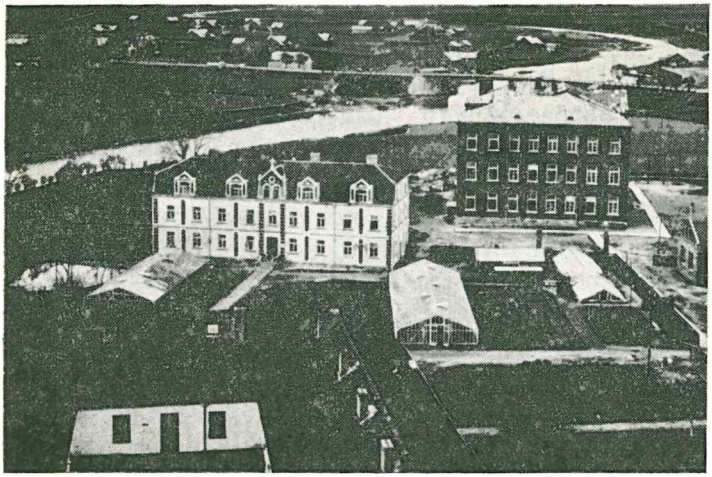

Marijonų gimnazija, spaustuvė, šiltadaržiai

STAIGMENA

Bet ir jau į Vilnių išvykus, kartą jį mačiau Marijampolės bažnyčioje vyskupo papuošale. Tuomet lankiau gimnaziją iš kaimo, kasdien nukeliaudamas 12 klm. Pamokų buvo nemaža ir kai kurios jų būdavo popietinėmis valandomis. Tokiais atvejais buvo neįmanoma pareiti namo pietų ir vėl laiku grįžti į pamokas. Todėl pietų metu, suvalgęs motinos įdėtą kuklų užkandį, arba sėdėdavau gimnazijos sode ant suolelio, ką nors skaitydamas, ruošdamas sekančios dienos pamokas, bet daugiausia vaikštinėjau po miestą. Dažnai užsukdavau į bažnyčią, kuri tokiu laiku buvo tuštutėlė. Man tada buvo įdomu apeiti visus altorius, įsižiūrėti į jų statulas, paveikslus, arba sukalbėti rožinį.

Kartą, taip bažnyčioje bebūnant, staiga iš zokristijos išeina violetiniais vyskupų drabužiais trys asmenys. Du tuojau pažinau: tai buvo mažo ūgio, sulinkęs Seinų vyskupas A. Karosas ir Vilniaus vyskupas J. Matulaitis; trečias spėju, kad tai buvo Seinų vyskupo pagelbininkas R. Jalbrzykowski's. Visi suklaupė prieš altorių ir trumpai pasimeldė. Kodėl jie atėjo į bažnyčią iškilmingame apdare (violetiniais ploščiais) sunku atspėti: greičiausia atliko kokį formalumą Bažnyčios administracijos srityje. Kai paskui namieje papasakojau, kad šiandien mačiau vyskupą J. Matulaitį, nenorėjo man tikėti, net sakė mane meluojant: kur Vilnius, kur Marijampolė; bet aš didžiavausi, kad turėjau laimės savo akimis pamatyti Lietuvos sostinės Ganytoją.

Tą kartą (rudenį 1920 m.) vyskupas J. Matulaitis, lietuviam valdant Vilnių, tikrai trumpam laikui buvo atvykęs į Marijampolę aplankyti vis beaugančio marijonų vienuolyno, padaryti kai kuriuos patvarkymus ir paskyrimus. Skubėjo grįžti į Sostinę, nes spėjo, kad lenkai gali Vilnių okupuoti. Visais Vilniaus kritiškais momentais ganytojas buvo savo vietoje ir saugojo, globojo savo kaimenę.

Sekantį kartą mačiau J. Matulaitį 1925 metais dar aukštesniame arkivyskupo ir Apaštališkojo Vizitatoriaus poaukštyje, kai jis atsilankydavo Marijampolėje.

APAŠTALIŠKASIS VIZITATORIUS MARIJAMPOLĖJE

Apaštališkasis Vizitatorius 1926 m. pradžioje atvyko į Marijampolę (Marijampolės bažnyčia tada dar

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO BIBLIOTEKA Inv. Nr. A 7104

buvo prokatedra, nes prie jos gyveno Seinų vyskupas A. Karosas) ir buvo labai iškilmingai sutiktas.

Bažnytinė procesija sutiko jį toli nuo Bažnyčios, ties koplytėle Bažnyčios gatvėje. Procesijoje, su savo vėliavomis dalyvavo brolijos, organizacijos ir didžiulė žmonių minia. Varpams skambant, procesija pajudėjo bažnyčios link. Norėdamas pamatyti ark. J. Matulaitį iš arti, prasisikverbiau pro minią ir atsistojau prie šventoriaus vartų, pro kuriuos turėjo praeiti ark. Jurgis. Jis, vyskupiškuose drabužiuose, vedamas po baldakymu, kukliai pakeldamas nuleistą galvą, laimino žmones. Man tada atrodė jo veidas liūdnas, baldakymas ir visa ta iškilmė rodos jį slėgė, todėl ėjo ne triumfališkai iškėlęs galvą, o ją nuleidęs, lyg mirtin vedamas. Apaštališkojo Vizitatoriaus rimtumas ir kuklumas buvo tiesiog jaudinantis. Vyskupas, arkivyskupas, Švento Tėvo Atstovas, o toks kuklus, nusižeminęs. Esu tikras, kad jis toje procesijoje, laimindamas suklaupusias minias, kartojo: "Non nobis, Domine, non nobis, sed Tuo nomini sit gloria" ("Ne mums, Viešpatie, ne mums, bet Tavo Vardui teesie garbė").

Kas dėjosi bažnyčioje, kokios ten buvo iškilmės neteko matyti, nes iš šventoriaus dėl minios į bažnyčią negalėjau patekti.

Nors Apaštališkasis Vizitatorius, atvykęs į Lietuvą, apsigyveno Kaune, marijonų namuose, Laisvės Al. 61, bet dažnai atvykdavo ir į Marijampolę. Čia gyveno Seinų vyskupas A. Karosas, čia buvo didžiausias marijonų vienuolynas, kuriuo, kaip vienuolijos generolas, ypatingai rūpinosi. Marijonai stengdavosi jį tuoj išnaudoti: prašydavo pasakyti vienuoliams sa-

vaitines konferencijas ar atlikti kitas vienuoliškas lavybas.

Nuo 1926 m. rugpiūčio 1 d. jau gyvenau Marijonų vienuolyne, kur tų pačių metų rugpiūčio mėn. 14 dieną buvau priimtas į novicijatą. Tuo metu ark. J. Matulaitis buvo Amerikoje, dalyvavo Eucharistiniame Tarptautiniame Kongrese Chicagoje. Kai 1926 m. rugsėjo 13 grįžo į Lietuvą, atvažiavo į Marijampolę pailsėti. Nuolatiniai kojos skausmai lydėjo jį nuolat. Gražią saulėtą dieną, po pietų išeidavo į vienuolyno sodą ir atsigulęs ant suolelio atidengdavo skaudamą koją saulės spinduliams. Tačiau jei kas sode pasirodydavo, tuoj susitvarkęs atsisėsdavo ir imdavo į rankas knygą. Todėl vienuolyno vyresnieji, jam išėjus į sodą, drausdavo tuo metu kam nors ten rodytis, kad nevaržytų jo "saulės vonių".

ARK. J. MATULAITIS LANKO NOVICIJŲ

Tuo metu turėjau laimės savo novicijaus kambarėlyje susilaukti nepaprasto svečio — paties ark. Jurgio.

Vieną popietį, staiga kažin kas pasibeldžia į duris ir, man paprašius įeiti, žiūriu — pats Vienuolijos generolas. Iš karto, tokiam svečiui pasirodžius, sumišau, bet greitai, paprašęs į vienintelę kėdę sėstis, atgavau ūpą.

Atsisėdęs ir liepęs man sėstis ant lovos, ėmė tėviškai teirautis apie mano tėviškę, tėvus, išeitąjį mokslą. Nežinau, ar jis prisiminė pirmąjį susitikimą 1918 metais ir mano bandymą tada stoti į vienuolyną, bet jutau, kad vyresnieji jį apie mane buvo smulkiau informavę. Toliau jis ėmė dėstyti mano ateities pla-

nus: reikia gerai atlikti novicijatą, paskui būsiu pasiųstas filosofijos ir teologijos mokslams į Romą, kur norįs įsteigti marijonams kolegiją. Kalbėjo, kodėl Roma yra tokioms studijoms tinkamiausia: ten Katalikų Bažnyčios centras, ten aukštosios katalikų mokyklos.

Kadangi buvo teiravęsis apie mano visuomeninę veiklą esant moksleiviu (dirbau ateitininkuose ir pavasarininkuose bei kitose kat. organizacijose), išdrįsau pareikšti, kad išvykus į Romą atitrūksiu nuo Lietuvos gyvenimo... Į tai ark. J. Matulaitis šypsodamasis atsakė: "Reikia veikti visuomenėje, bet kai baigsi aukštuosius mokslus, būsi geriau tokiai veiklai pasiruošęs. O kol studijuosi — užteks kad neišleisi iš akių ir Lietuvos katalikiškojo gyvenimo". Patyręs, kad mėgstu spaudos darbą, ragino jo neužleisti: iš Romos bus kas parašyti ir Lietuvos laikraščiams.

Pokalbis pasidarė labai draugiškas, lyg su seniai pažįstamu asmenimi. Tarsi užmiršau, kad čia Apaštališkasis Vizitatorius, arkivyskupas ir Vienuolijos Generolas. Po gero pusvalandžio, mane palaimino ir rengėsi išeiti. Taip norėjosi jį sulaikyti, dar toliau kalbėtis, jį matyti tokį gerą, paprastą, tėvišką. Norėjau jį palydėti iki jo kambario, bet neleido: sako, tęsk savo darbą toliau (rado beskaitantį).

J. MATULAITIS GIMNAZIJOJE

Tikrai neprisimenu, tuo laiku, ar kiek vėliau, man esant Marijonų Gimnazijos mokytoju (turėjau keletą lotynų kalbos pamokų), vieną dieną direktorius praneša, kad visi mokytojai susirinktų po pietų 16 valandą: su mokytojais norįs susitikti ark. J. Matulaitis.

Ta žinia daugiausia jaudinosi vokiečių kalbos mokytojas, evangelikas Hiršas: nuolat klausinėjo, kaip reikia apsirėdyti, kaip su tokiu aukštu asmenim pasisveikinti. Jam paaiškinau, kaip mes, katalikai, sveikiname vyskupus: priklaupdami pabučiuojame vyskupišką žiedą. Bet jam, kitos tikybos asmeniui, toks pasveikinimas neprivalomas. Skirtą valandą visi mokytojai jau buvo mokytojų kambaryje. Vienas p. Hiršas su vizitke, su dryžomis kelnėmis, lekeruotais batais ir baltu kaklaryšiu — peteliške. Vos arkivyskupui Jurgiui įžengus į kambarį, p. Hiršas tuoj atsiklaupė ant abiejų kelių ir išklūpojo, kol arkivyskupas iš eilės priėjo prie jo pasisveikinti. Sugriebęs abiem rankom arkivyskupo dešinę, kelis kartus pagarbiai pabučiavo žiedą.

Arkivyskupas Jurgis, susipažinęs su visais mokytojais, trumpai prakalbėjo, pabrėždamas, kokia svarbi yra mokytojo pareiga paruošti Bažnyčiai ir Lietuvai jaunąją kartą. Visus palaiminęs, direktoriaus lydimas išėjo.

Mokytojai ilgai dalinosi šio vizito įspūdžiais. Kai kurie jų arkivyskupą Jurgį iš arti buvo matę pirmą kartą, bet visi buvo sužavėti jo paprastumu, nuoširdumu.

VIENUOLIJOS GENEROLO PAREIGOSE

Kai tik ark. Jurgis atvykdavo į Marijampolę, vyresnieji prašydavo pasakyti vienuoliams savaitinę dvasinę konferenciją.

Kalbėdavo vakarais, koplyčioje, nuo altoriaus. Kadangi jam, dėl skaudamos kojos, būdavo nelengva stovėti, tai paprastai kaire ranka atsiremdavo į alto-

rių, o dešinę užkišdavo už sutanos ties krūtine, kai kada pasižiūrėdamas į dešinės rankos sulenktus pirštus. Kalbėdavo ramiai, lėtai, bet jausdavai, kad žodžiai plaukia iš širdies, kurie uždega, giliai įstringa į atmintį. Tema — dvasinio gyvenimo pagrindai, grožis. Visa kas žadina entuziazmą, optimizmą, pakelia dvasią, žadina norą būti geresniu.

Prisimenu, kad tokiose konferencijose mane stebino kai kurių retų lietuviškų žodžių vartojimas. Kadangi buvau J. Balčikonio talkininkas retiems lietuviškiems žodžiams rinkti, keleta jų iš ark. Jurgio kalbų užsirašiau ir pasiunčiau L. Žodyno redaktoriui.

Tų pat 1926 metų gruodžio mėn. pradžioje ark. J. Matulaitis Marijampolėje pabuvo ilgesnį laiką.

Gruodžio 7 d. vakare vienuolyno koplyčioje priėmė į vienuoliją 24 kandidatus. Sekančią dieną (XII. 8) anksti rytą bažnyčioje atlaikė iškilmingas šv. Mišias, po kurių jis pats ir visi vienuoliai marijonai (jų tarpe ir ark. Pr. Karevičius) atnaujino savo vienuoliškus įžadus, o naujokai padarė juos pirmą kartą.

Iš šalies žiūrėdamas, pavydėjau tiems, kuriuos į vienuolius priėmė pats Vienuolijos Generolas. Kaip paprastai tokiomis progomis, esant bažnyčiai pilnai žmonių, ark. Jurgis pasakė gražų pamokslą apie vienuolinio gyvenimo idealą.

BRANGINO DRAUGIJAS

Nors ir labai savo tiesioginėmis pareigomis užimtas, tačiau nuolat palaikė santykius su liaudimi. Kai tik buvo proga, kviečiamas mielai dalyvaudavo ten, kur susirinkdavo didesnis žmonių skaičius.

Taip, pavyzdžiui, 1926 m. prieš Kalėdas, L. K.

Moterų Draugija Marijampolėje surengė apskrities moterims paskaitas. Į šį moterų susivažiavimą atsilankė ir ark. Jurgis. Savo kalboje ragino moteris apaštalauti, turint prieš akis savo šūkį: "Meilė ir Tiesa". Po prakalbos suteikė palaiminimą.

Kai 1926. XII. 8 Marijampolės ateitininkai eucharistininkai miesto sodo salėje surengė vakarą - vaidinimą (vaidino: "Šv. Aloyzo pašaukimas"), į vakarą atsilankė ir ark. Jurgis ir išbuvo visą vaidinimo laiką. Tuo 700 žmonių miniai parodė, kad net ir teatras gali būti skirtas Dievo garbei.

Tą žiemą ark. Jurgis Marijampolėje užtruko kiek ilgiau. Po XII. 8 buvo grįžęs į Kauną, bet tuoj po Kalėdų vėl vuvo Marijampolėje ir paskutinį kartą paliko šį marijonų centrą 1927 m. po Trijų Karalių šventės. (Pirmą sekmadienį po Trijų Karalių, Švč. Šeimos šventėje pasakė vienuoliams paskutinę dvasinę konferenciją).

Tada, gyvendamas marijonų vienuolyne, anksti rytais eidavo laikyti šv. Mišių į Vargdienių Seserų vienuolyną. Aš buvau paskirtas jį palydėti ir patarnauti Mišios. Anksti rytą, kai šaltis gatvėje tiesiog spirgina, norėjosi eiti greičiau, bet teko taikytis prie sunkaus, lėto ark. Jurgio žingsnio. Tada iš arti pastebėjau, kaip sunku jam buvo dėl nuolat skaudamos, geležimis sukaustytos kojos vaikščioti. Tarnauti ark. Jurgio Mišioms buvo tikras malonumas, nors jis laikydavo jas virš pusvalandžio, bet taip susikaupęs, taip pamaldžiai, su tokia angeliška veido išraiška, kad tas laikas prabėgdavo nejučiomis.

Po Mišių liepdavo man nepabėgti. Pats ilgokai pasimelsdavo, o paskui eidavome į seserų svečių kambarį pusryčių. Tik pavalgius, liepdavo man eiti na-

mo, o pats pasilikdavo su seserų vadovybe pasikalbėti, pasitarti. Juk jis buvo jų steigėjas, dvasios tėvas, nuolat besirūpinęs šios vienuolijos pažanga ir gerove.

ŠVENTOJO MIRTIS

1927 m. sausio 22 d. Marijampolę pasiekė žinia, kad ark. J. Matulaitis sunkiai susirgęs, nugabentas į ligoninę, kur jam padaryta operacija. Gedulas ir nerimas apgaubė visus. Kiekvienas tarsi jautė, kad gali Viešpats pasišaukti ištikimą ir gerą tarną pas save.

Sausio 27 d. rytą, po pamaldų ir mąstymo, kada paprastai tuojau būdavo šv. Mišios, tą kartą kažkodėl kun. Naujokų Vedėjas nesirodė. Pagaliau įėjo į koplyčią kun. P. Andziulis ir sujaudintu balsu pranešė: *"šį rytą mirė mūsų tėvas, arkivyskupėlis"*. Ką nors daugiau susigraudinęs nepajėgė pasakyti. Visi likome šios žinios pritrenkti. Šv. Mišios buvo jau už mirusį.

Kauno arkivyskupas - metropolitas J. Skvireckas ganytojišku laišku Lietuvos dvasiškijai ir tikintiesiems pranešė apie arkiv. Jurgio mirtį, pabrėždamas jo nuopelnus Bažnyčiai ir Lietuvai, įsakydamas visose bažnyčiose atlaikyti už mirusįjį gedulingas pamaldas ir per tris dienas ryte, vidurdienį ir vakare skambinti gedulo varpais.

Nors buvau tada tik naujokas, bet vyresnieji leido drauge su kitais vykti Kaunan į ark. Jurgio laidotuves.

Pašarvotas buvo marijonų bažnytėlėje Laisvės Alėjoje. Nors pro jo atidengtą karstą praėjo žmonių tūkstančiai, bet įsimaišius į minią teko ir man prisiartinti prie karsto ir paskutinį kartą pabučiuoti šaltą mano viršininko — generolo ranką.

Gedulingų pamaldų metu Kauno katedroje šalia karsto, iškelto ant katafalko, verkiau kaip niekad savo gyvenime. Rodėsi, kad čia skiriuosi daugiau negu su tėvu ar motina.

Tokių laidotuvių, kokios buvo surengtos Apaštališkajam Vizitatoriui, buvusiam Vilniaus vyskupui, Jurgiui Matulaičiui, 1927. I. 29, Kaunas ir bendrai Lietuva nebuvo niekad matę.

Iš vakaro pergabenant kūną iš Hagentorno ligoninės į marijonų bažnytėlę, o rytojaus dieną lydint jį į Kauno baziliką dalyvavo nesuskaitoma žmonių minia. Laidotuvių dieną į didžiulę baziliką galėjo tilpti tik organizacijos, o minia, nepaisanti stipraus šalčio, liko bazilikos šventoriuje, užpildė gretimas gatves. Gedulingose iškilmėse dalyvavo visi Lietuvos vyskupai, valstybės prezidentas, Seimo pirmininkas, vyriausybės nariai. Ne tik lietuviai, be pažiūrų skirtumo, bet ir žydai pareiškė pagarbą didžiam Bažnyčios kunigaikščiui: žydų gimnazijos ir mokyklos išrikiavo savo mokinius gatvėse, kur praėjo gedulinga procesija. Kauno pravoslavų ir liuteronų bažnyčių varpai įsijungė į liūdną gaudesį drauge su visomis Kauno katalikų bažnyčiomis. Po vysk. M. Reinio pamokslo bazilikoje, nuleidžiant kūną į bazilikos kriptą, buvo pasakyta daug kalbų, kuriose buvo iškeliamos arkiv. Jurgio didelės dorybės kaip Bažnyčios atstovo, tautos didvyrio. Kalbėjo ne tik lietuviai, bet ir kitataučiai. Kalbos buvo toli girdimos per įtaisytus garsiakalbius. Ypačiai įspūdinga buvo prezidento kalba, kurioje jis pabrėžė, kad toji tauta, kuri negerbia religijos, turinti žūti. Tą pat dieną valstybės prezidentas dar kalbėjo ir iš radijo stoties, kad visa Lietuva ir Europa girdėtų jo kalbą.

DAR KARTĄ MATAU ŠVENTOJO VEIDĄ

Nors kiekvienas mirdamas gali šv. Povilo žodžiais pasakyti "Daugiau nebematysite mano veido" (Apd. 20. 25), tačiau man teko pamatyti dar kartą ark. J. Matulaičio veidą, ir tai 7 metams po jo mirties praslinkus.

Kaip jau buvo minėta, ark. Jurgio kūnas buvo palaidotas Kauno bazilikos kriptoje, šalia Žemaičių vyskupų Valančiaus, Paliulionio ir Cirtauto. Karstas buvo įdėtas į mūrinę atatvarą ir uždengtas cementiniu antvožu, gerai užmūrytu. Tos atatvaros gale yra mažas nedengtas langelis, pro kurį matyti pats karstas.

Kadangi 1931 ir 1934 metais pavasarį išsiliejęs Nemuno vanduo pasiekė baziliką ir užliejo vyskupų kriptą, ark. Jurgio karstas vandens buvo pakeltas iki atatvaros viršaus. Vandeniui atslūgus, nusėdo ir karstas, tačiau vienu šonu užkliuvo už atatvaros sienos ir liko pakrypęs į šoną. Iš karsto ėmė tekėti rausvas vanduo. Buvo aišku, kad vanduo pateko ir į patį karstą.

Marijonai susirūpino ark. Jurgio kūno likimu. Buvo bandyta per langelį karsto padėtį atitiesti, bet nepavyko. Atvykęs į Lietuvą, Marijonų Vienuolijos generolas A. Cikoto gavo Kauno arkivyskupo J. Skvirecko leidimą paimti arkivyskupo Matulaičio kūną iš bazilikos kriptos ir pergabenti į Marijampolę.

Išimti kūną iš kriptos ir paruošti kas reikia pergabenimui (įdėti į naują karstą ir atlikti įvairūs formalumai) iš Vienuolijos pusės buvome paskirti mudu su kun. J. Aleksa.

Taigi ėmėmės darbo: 1934. X. 18. ark. Jurgio

karstas buvo išimtas iš atatvoros. Jį pajudinus dar gausiau ėmė bėgti iš jo vanduo. Ąžuolinis karstas buvo jau apipuvęs, lentos viena nuo kitos atšokusios. Išėmus iš jo antrą metalinį karstą ir jį apžiūrėjus, pasirodė, kad jame yra dvi skylės. Per jas potvynio metu buvo patekęs vanduo į vidų. Tos skylės cino karste atsirado dėl to, kad laidojant velionį, nenuimta nuo kojos geležinis kaustytas prietaisas, kuris prie karsto sienelės surūdijęs, pragraužė ir ciną.

Po poros dienų (X. 20), dalyvaujant Kauno Metropolijos Kūrijos ir bazilikos prepozitui (klebonui) kan. P. Dogeliui, Marijonų Vienuolijos Vyr. Vadovui A. Cikoto, daktarui A. Gyliui ir mudviem su kun. J. Aleksa, Kauno graborius M. Nartkus atidarė metalinį karstą.

Savaime suprantama, kad kūnas, tiek laiko išbuvęs vandenyje, buvo jau pradėjęs gesti, nors veido bruožai dar buvo visai gerai išsilaikę.

Vienas tačiau dalykas visus nepaprastai nustebino — tai nebuvimas įprasto lavono tvaiko. Gydytojas buvo atsigabenęs dezinfekcijai ir tvaikui sumažinti atatinkamų vaistų — chemikalų, bet jų vartoti nebereikėjo. Karste buvo jaučiamas tik pūvančių drabužių silpnas kvapas.

Sekančiomis dienomis (X. 21-23) kriptoje buvo pastatyti elektriniai pečiai, kad šiek tiek išdžiovinus kūną, karsto apačioje buvo padaryta skylė išleisti viduje esantį vandenį.

Kai jau visa kiek išdžiūvo, buvo galima ruoštis perdėti ark., Jurgio kūną į naujus karstus. Tai buvo padaryta 1934. X. 23., dalyvaujant be aukščiau suminėtų asmenų dar ir Kauno miesto gydytojui dr. S. Virkučiui. Rengiantis kūną pakelti, gydytojai baimi-

nosi, kad kūną pajudinus, kaulų sujungimams jau esant supuvusiems, lavonas tiesiog subyrės. Todėl iš karto buvo manyta neimti kūno iš seno metalinio karsto, o su senu įdėti į naują. Bet pabandžius pakelti kūną, pasirodė, kad jis yra sustingęs, stangrus ir todėl be jokio vargo pora asmenų, vienas už pečių, kitas už kojų lengvai, tarsi ką tik mirusį, perdėjo į metalinį karstą. Liturginiai drabužiai, gerokai išdžiovinti, buvo palikti tiek patys, tik kūnas pridengtas balta drobule. M. Nartkus aklinai užnitavo metalinį karstą ir įdėjo į naują ąžuolinį karstą.

Sekančią dieną, Vienuolijos generolui A. Cikoto marijonų bažnyčioje atlaikius iškilmingas šv. Mišias, po pietų įvyko arkiv. Jurgio kūno išlydėjimas iš Kauno. Prie bazilikos susirinko visų Kauno bažnyčių procesijos, ilgiausios eilės organizacijų su savo vėliavomis, studentija, moksleiviai. Nors ir smarkiai lijo, išlydėjimo procesijoje dalyvavo valstybės prezidentas, visi ministeriai, aukštieji kariškiai ir valdininkai. Visi luomai, visos profesjos norėjo pagerbt velionį, nes jis visiems yra lygiai brangus. Per visą miestą nusitęsusiai procesijai vadovavo arkivyskupas -metropolitas J. Skvireckas, asistuojamas visų Lietuvos vyskupų ir svečio iš Lenkijos — Podlachijos vysk. H. Przedzieckio, arkiv. Jurgio mokslo draugo. Kauno kunigų seminarijos choras visą laiką giedojo gedulingas psalmes. Tai buvo daugiau triumfo, o ne gedulo procesija.

Atlydėjus į Kauno stotį, karstas buvo įkeltas į atskirą, žalumynais ir vainikais išpuoštą, vagoną. Atsisveikinant daugelio palydėjusių ašaros maišėsi su lietaus lašais. Tuo pačiu traukiniu į Marijampolę drauge važiavo 7 vyskupai, Marijonų generolas, Lenkijos marijonų atstovai ir virš 30 kitų dvasiškių.

Marijampolėje, nors ir smarkiai lijo, jau nuo 5 val. p.p. bažnyčios šventorius buvo pilnas žmonių. Kai 6,30 val. suskambo bažnyčios varpai, buvo ženklas, kad tuo metu iš Kauno pasijudino traukinys, vežąs arkiv. Jurgio karstą. Į erdvų šventorių ėmė rinktis organizacijos, prasidėjo žmonių spūstis. Geležinkelio stotis pilna neorganizuotos visuomenės. Stoties perone laukė išrikiuota kareivių garbės kuopa su pulko vadu Svilu priešakyje. Kitoje perono pusėje dvasiškija, atėjusi pasitikti traukinio: 63 kunigai ir apie 90 klierikų ir vienuolių.

Traukiniui sustojus ir išlipus vyskupams bei kitiems palydovams, karstą iš vagono iškėlė Marijampolės aukščiausi pareigūnai: apskrities viršininkas, teismo prokuroras, miesto burmistras, gimnazijos direktorius. Jie visuomenės vardu tuo savo gestu pareiškė džiaugsmą sulaukę į savo miestą taip brangius palaikus. Tuo tarpu karo orkestras grojo gedulo maršą, kariuomenė pagerbė ginklu, organizacijų vėliavos nusilenkė karstui, o žmonių minia tyliai, su žvakėmis rankose, sutiko savo parapijos sūnų.

Kai karstas buvo uždėtas ant išpuošto katafalko, įrengto ant sunkvežimio, vėl išsitiesė procesija, kuriai vadovavo atvykusieji vyskupai. Karstą apsupo apie 200 vyrų su švyturiais (fakelais). Nuo Vytauto gatvės iki bažnyčios durų stovėjo išrikiuotos kariuomenės eilės, kurios sulaikė sausakimšai pilnas žmonių gatves. Bažnyčia buvo visą laiką uždaryta, tik atėjus procesijai, atsidarė durys. Į gedulingai išpuoštą bažnyčią šiaip taip sutilpo tik organizuoti procesijos dalyviai; visi kiti liko lauke stovėti lietuje.

Po gedulingų mišparų ir vysk. Pr. Būčio pamokslo, kai organizuotieji apleido bažnyčią, į vidų galėjo

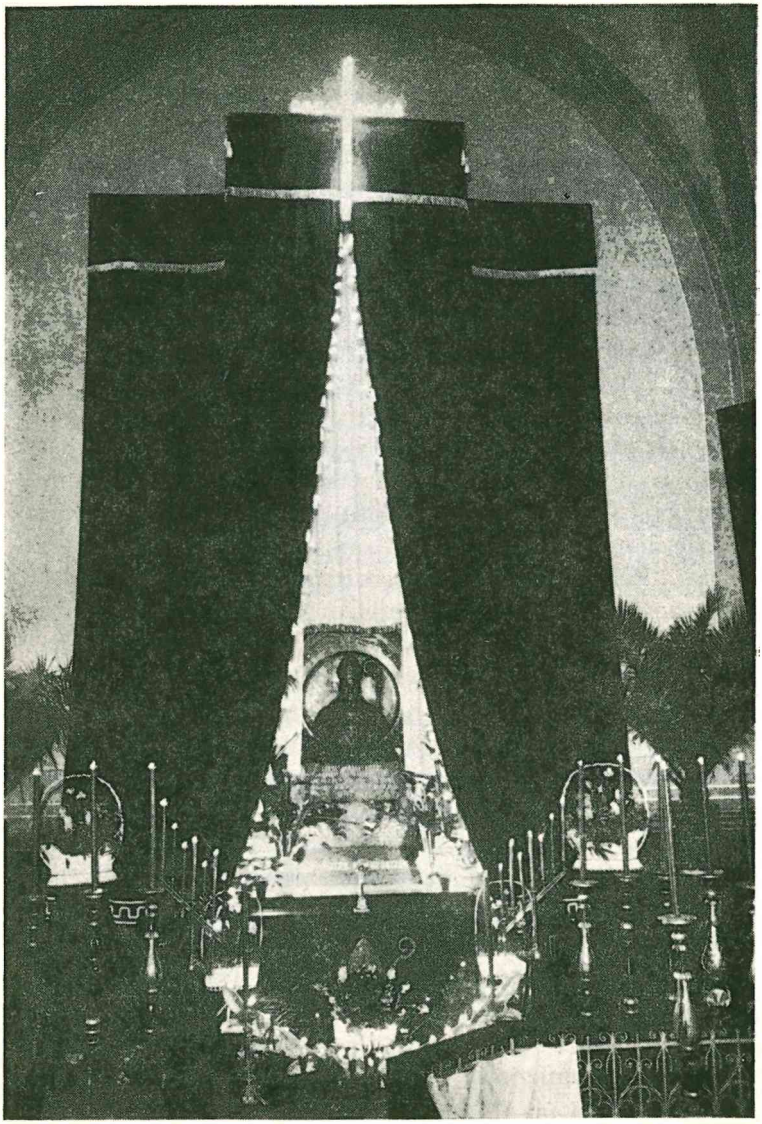

Ark. Jurgio kūnas įdėtas į akmeninį kapą 1934. X. 25

sueiti ir lauke stovėjusieji. Jie nenutrūkstama, judančia eile galėjo praeiti pro karstą ir atiduoti savo pagarbą. Vėlai naktį žmonių šiek tiek sumažėjo, bet vistiek bažnyčia liko apypilnė. Aplink karstą per naktį klūpojo arkiv. Jurgio įsteigtos seselių vienuolijos narės, jaunimas giedojo rožinį. Tą naktį arkiv. Jurgio karstą aplankė ir kelios dešimtys žydų.

Sekančią dieną jau nuo ryto 3 val. prie visų 5 altorių prasidėjo šv. Mišios, kurios vienos po kitų buvo laikomos iki 10 val. Žmonių vėl taip gausiai susirinko, kad reikėjo vėl kariuomenės eilių tvarkai palaikyti. 11 val. įvyko iškilmingos gedulingos pamaldos, laikomos Vilkaviškio vysk. A. Karoso. Jose dalyvavo 8 vyskupai, Šv. Tėvo Atstovas Msgr. A. Samorė, vyskupijų kapitulų nariai, vidaus reikalų ir švietimo ministrai, visų Lietuvos vyrų ir moterų vienuolijų atstovai ir 164 kunigai. Organizacijų vėliavų miškas supo karstą. Po pamaldų ir įspūdingo Telšių vysk. J. Staugaičio pamokslo, karstas buvo padėtas naujame raudono granito kape Švč. Jėzaus Širdies koplyčioje, kur laukia visuotinio prisikėlimo dienos. Man buvo garbė, kad visoms tų iškilmių bažnytinėms apeigoms, drauge su kitais, teko vadovauti. Taip atidaviau paskutinę viešą pagarbą arkiv. Jurgiui ten, kur teko jį pirmą kartą sutikti.

Tokie mano su ark. Jurgiu Matulaičiu susitikimai ir jų įspūdžiai. Kartais pagalvoju: jei mirus nebūčiau vertas regėti Viešpatį veidas veidan, man pakaktų, kad bent galėčiau matyti Dievo Tarno ir šventojo veidą, kuriame čia ant žemės jau atsispindėjo amžinasis Grožis. Tad koks jo veido grožis turi būti tada, kai jį apšviečia amžinoji Šviesa. Nes "teisieji žibės, kaip saulė, savo Tėvo karalystėje". (Mat. 13. 43).

Kaina 50¢

Autorius, nuolankiai paklusdamas popiežiaus Urbono VIII dekretams ir Bažnyčios nuostatams, pareiškia, kad Dievo Tarną Jurgį Matulaitį vadindamas šventuoju, tai daro vien tik savo privačiu asmenišku įsitikinimu, neužbėgant už akių Bažnyčios sprendimams.

5142

UŽSAKYKITE GIMINĖMS DOVANŲ

Tėvų Marijonų Bendradarbių Draugijos Savaitraštį

KRISTAUS KARALIAUS LAIVĄ

Jis pradėjo eiti 1920 m. rudenį. Kas metai išeina 52 numeriai.

K. K. LAIVAS skelbia ir aiškina Dievo apreikštas tiesas, moko tobulo sielos gyvenimo, duoda daug žinių iš viso katalikiškojo ir lietuviškojo pasaulio; riša skaitytojų abejones, kas mėnuo duoda Dievo Tarno arkiv. Jurgio Matulaičio, MIC., Beatifikacijos Bylos Žinias, Maldos Apaštalavimą, gražių pasiskaitymų ir rimtų straipsnių.

Jo kaina: JAV ir Kanadoje $4.00 metams, kitur $5.

Adresas:

K. K. LAIVAS

4545 West 63rd Street

Chicago 29, Illinois

Viršelio 4 puslapyje:

Marijampoliečiai laukia atl
kūną 1934.X

VDU biblioteka

090000071049